

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА

№ 17 (3043)

ПЯТНІЦА, 11 МАЯ, 2007

Творчасць, аб'яднаная адной гераічнай тэмай

У мемарыяльным комплексе “Брэсцкая крэпасць-герой” адкрылася экспазіцыя, якая прысвечана творчасці беларускага мастака Пятра Дурчына. **Стар. 2**

Музыка, якая звязвае кантыненты

У Беларускай дзяржаўнай філармоніі прагучала аркестровае сачыненне кампазітара Алы Барзовай “Дановага Свету” **Стар. 3**

Напамін пра часы Перуна і Ярылы **Стар. 4**

ЭКСПАЗІЦЫЯ

З калекцыі пераможцаў

У Беларускай дзяржаўнай гісторыі Вялікай Айчыннай вайны адкрылася выстава “Зброя перамогі”. Упершыню ў Беларусі прадстаўлены ўзоры стралковай зброі СССР, Германіі і краін Еўропы перыяду 1891-1945 гадоў. **→ 2**

Ветэрану Вялікай Айчыннай вайны Ігнацію Антонаву было што прыгадаць, наведвачы экспазіцыю музея

Мужнасць не забываецца

Медалі і дыпламы Праведнікаў народаў свету ўручаны сямі грамадзянам Беларусі, якія ў гады Другой сусветнай вайны, рызыкуючы ўласным жыццём, ратавалі яўрэяў. Цырымонія прайшла ў Ізраільскім культурна-інфармацыйным цэнтры.

Ірына Цімафеева

Рашэннем спецыяльнай камісіі Ізраільскага мемарыяльнага інстытута катастрофы і гераізму еўрапейскага яўрэйства “Яд ва-Шэм” высокае званне “Праведнік народаў свету” атрымалі Кліменцій, Вольга і Кім Лісоўскія, Паліна Папяляева, Вера Назаранка-Асаула, Аляксандра Скрыпко, Марыя Дыбаль, Казімір і Галіна Туміловічы, Станіслава Салаянік. На медалі “Праведнік народаў свету” выгравіраваны словы з

Талмуда: “Чалавек, які выратаваў адно жыццё, вырагоўвае ўсё чалавецтва...”

Уручаючы ўзнагароды, пасол Ізраіля ў Беларусі Зееў Бен-Ар’е адзначыў, што тытул Праведніка народаў свету пачынаючы з 60-х гадоў атрымліваюць людзі не-яўрэйскай нацыянальнасці, якія ў час Другой сусветнай вайны ратавалі яўрэяў. Імёны людзей, удастоеных гэтага высокага звання, заносіцца на Сцяну гонару ў Садзе Праведнікаў народаў свету ў Мемарыяльным музеі памяці

яўрэйў, якія загінулі ў гады вайны. У гонар кожнага, удастоенага гэтага тытула, на Алеі Праведнікаў народаў свету высаджваецца дрэва, на якім устаўляецца мемарыяльная дошка з расказам аб чалавеку, якому пагражала небяспека, але ён усё ж ратаваў яўрэяў ад гібелі.

Дзеянні Праведнікаў народаў свету — гэта яркавы прыклад вышні чалавечага духу ў дні цяжкіх выпрабаванняў. Цяпер больш за 550 беларусаў маюць гэта высокае званне. “Мы памятаем тых, хто,

нягледзячы на смяротную небяспеку для сябе і сваіх дзяцей, ратаваў яўрэяў на акупаванай тэрыторыі”, — падкрэсліў Зееў Бен-Ар’е.

У Дзень Катастрофы і гераізму еўрапейскага яўрэйства, які адзначаецца ў дзень пачатку паўстання ў Варшаўскім гета, у Ізраілі па ўсёй краіне гучыць жалобная сірэна, на дзве хвіліны спыняецца транспарт. У дамах запальваюць свечкі. Яўрэі памінаюць загінуўшых, а таксама тых, хто пад пагрозай уласнага жыцця працягнуў руку дапамогі яўрэйскаму народу.

ВЕСТКІ

А музыка гучыць

Вольга Карнеева

На Першым нацыянальным тэлевізійным канале Малдовы па ініцыятыве пасольства Беларусі ў Кішынёве пачалася трансляцыя цыклу перадач “Беларусь музычная”.

Цыкл складаецца з серыі музычных праграм — лепшых канцэртных выступленняў беларускіх ансамбляў і сольных выканаўцаў. Малдаўскія тэлегледачы ўбачаць выступленні вядомых беларускіх калектываў на “Славянскім базары ў Віцебску”, “Залатым Шлягеры” ў Магілёве, канцэрце “Усе зоркі ў гасці да нас”, а таксама музычныя нумары самадзейных калектываў беларусаў, якія пражываюць у Малдове.

Спецыяльна да Дня Перамогі была падрыхтавана і праграма, якая складаецца з музычных твораў ваеннай тэматыкі.

Цыкл перадач “Беларусь музычная” на Першым нацыянальным тэлевізійным канале Малдовы адкрыў пасол Беларусі ў гэтай краіне Васіль Сакоч. У тэлевізійным інтэрв’ю ён расказаў аб самабытнай музычнай культуры Беларусі, паслядоўнай палітыцы дзяржавы па захаванню духоўнай спадчыны, развіццю мастацтва.

Кінавіншаванне з юбілеем

Дні беларускага кіно сталі падзеяй у Рэспубліцы Комі.

Дні беларускага кіно адкрыліся паказам фільма Рэнаты Грыцковай “Маленькія ўцекачы” і былі прысвечаны 10-годдзю стварэння ў Комі нацыянальна-культурнай аўтаноміі “Беларусь”. Увогуле ж у праграму ўключаны карціны “Мяне завуць Арлекіна”, “З юбілеем пачакаем”, “Трэцяга не дадзена”, “Сын старшыні”, “Наш браняпоезд”, “Юрка — сын камандзіра”, “Дачка камандзіра”, “Дзяўчынка шукае бацьку”, “Вянок санетаў”, “Зорка Венера” і іншыя.

Паказы беларускіх фільмаў пройдуць па ўсёй Рэспубліцы Комі — у Дамах культуры, гарадскіх кінатэатрах і вясковых клубах. Падобная культурная акцыя адбываецца ў гэтым расійскім рэгіёне ўжо ў другі раз. Упершыню Дні беларускага кіно праходзілі ў Комі ў 2004 годзе.

ГЕОРГІ ШАБЛЮК

З калекцыі пераможцаў

(Працяг. Пачатак на стар. 1)

Поруч з распаўсюджанымі відамі зброі ў экспазіцыі ёсць і рэдкія, эксперыментальныя або зробленыя ў абмежаванай колькасці ўзоры. Яшчэ адна асаблівасць выставы — рарытэтная калекцыя самаробнай партызанскай зброі. Менавіта яна стала асновай першай музейнай экспазіцыі, якая была адкрыта 22 кастрычніка 1944 года ў Мінску ў памяшканні Дома прафсаюзаў на плошчы Свабоды. Асобныя ўзоры такой зброі і сёння з'яўляюцца сапраўднымі творамі зброевага мастацтва і нашым нацыянальным здабыткам.

Аўтар праекта, дырэктар музея Сяргей Азаронак раскажаў, што ў спецыяльна створаным інфармацыйным цэнтры ў электронным выглядзе размешчана падрабязная інфармацыя аб выстаўленых узорах зброі, а так-

сама біяграфіі канструктараў і іншыя цікавыя матэрыялы. Акрамя таго, на выставе знайшлося месца і для некаторых рэдкіх узораў узбраення краін Еўропы — Бельгіі, Чэхіі, Францыі і Вялікабрытаніі.

Варта адзначыць, што на выставе прадстаўлены і рукапісныя партызанскія часопісы, плакаты перыяду Вялікай Айчыннай вайны, вайсковая амуніцыя. Каштоўны падарунак зрабіла музею дачка Героя Савецкага Саюза, генерал-маёра Васіля Каржа Зінаіда Корж. Яна перадала музею асабістыя рэчы бацькі.

— Спадзяюся, што ваенныя дзённікі, узнагароды, гадзіннік, бінокль Васіля Каржа будуць служыць маладому пакаленню напамінам пра жудасныя гады вайны, стануць перасцярогай пры пагрозе, не дай Божа, пачатку новай, — гаварыла на

І сёння ў сэрцах ветэранаў не сціхлі адгалоскі Вялікай Айчыннай вайны

адкрыцці выставы Зінаіда Васільеўна.

Усе выстаўленыя ў музеі рэчы, трэба сказаць, аказваюць моцнае псіхалагічнае ўздзеян-

не. Зброя знаходзіцца ў добрым стане, усе механізмы працуюць. Усяго ў экспазіцыю ўвайшло больш за 100 арыгінальных прадметаў зброі, узя-

тых з закрытых фондаў музея. Кожны з іх унікальны — нясе ў сябе частку ваеннай гісторыі.

Уладзімір Дорахаў

Сяброўства гарадоў дае свой плён

Шостая сустрэча гарадоў-пабрацімаў Беларусі і Германіі прайшла ў Берліне

Дзіяна Грышанав

Удзельнікі сустрэчы абмеркавалі перспектывы беларуска-германскага супрацоўніцтва і разгледзелі шэраг сумесных праектаў. Беларускаю дэлегацыю ўзначаліў намеснік старшыні Беларускай грамадскай арганізацыі “Пародненыя гарады”, мэр горада Баранавічы Віктар Дзічкоўскі.

Нямецкія калегі падзяліліся вопытам работы ў розных сферах і, у прыватнасці, пазнаёмлілі гасцей з асаблівасцямі рэалізацыі праекта па рэканструкцыі гарадскіх будынкаў.

Варта адзначыць, што міжнародны рух параднення адзначае сёлета 50-гадовы юбілей. У былым Савецкім Саюзе першай партнёрскай парай сталі горады Сталінград і англійскі Ковентры. У 1944 годзе яны падпісалі дамову аб пабрацімстве для “развіцця супрацоўніцтва ў інтарэсах міру і дабрабыту грамадзян”. Гэты рух падтрымала і Беларусь. Першыя дамовы аб парадненні падпісалі Мінск і Ноцінгем у 1966 годзе. Затым у рух уключыліся абласныя і раённыя цэнтры. Асноўнымі мэтамі пабрацімства сталі ўзаемадапамога і ўзаемападтрымка ў вырашэнні муніцыпальных

праблем, абмен вопытам самакіравання, удасканаленне сістэмы камунальнай гаспадаркі, развіццё народнай дыпламатыі.

Напачатку параднення рух каардынаваўся Беларускай таварыствам сяброўства і культурнай сувязі з замежнымі краінамі. У 1995 годзе была створана Беларускае асацыяцыя партудненых гарадоў. Зараз яна з’яўляецца калектыўным удзельнікам Міжнароднай асацыяцыі “Пародненыя гарады” і ўдзельнікам Еўраазіяцкага рэгіянальнага аддзялення Сусветнай арганізацыі “Аб’яднаныя гарады і мясцовыя ўлады”.

Самая доўгая аўтамадэльная траса — у Оршы

Юрый Акімаў

Працягласць трасы складае 40 метраў і дазваляе развіваць хуткасць мініяцюрных аўтамашынаў да 70 кіламетраў у гадзіну. У канцы красавіка траса прымала першыя спаборніцтвы. У міжбласным турніры па аўтамадэльнаму мадэлізму прымалі ўдзел каманды з Мінска, Віцебска, Бабруйска, Салігорска, Оршы і Барані. Удзельнікі, узрост якіх вагаецца ад 10 да 22 гадоў, выступілі ў сямі класах аўтамадэляў. Спаборніцтвы былі скіраваны на папулярны аўтамадэльнага спорту сярод моладзі, а правядзенне такога буйнога для Оршы турніру стала магчымым дзякуючы кіраўніку станцыі маладых тэхнікаў Міхаілу Усцінаву і кіраўніку гуртка аўтамадэльнага спорту Генадзю Ражкевічу, намаганні якіх і была створаная аўтамадэльная траса.

Творчасць, аб’яднаная адной гераічнай тэмай

У мемарыяльным комплексе “Брэсцкая крэпасць-герой” адкрылася экспазіцыя, якая прысвечана творчасці беларускага мастака Пятра Дурчына.

З карцін Пятра Дурчына моладзь даведваецца пра абаронцаў Брэскай крэпасці

Ураджэнец Мазыра, удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, Пётр Дурчын больш за 30 гадоў сваёй творчай дзейнасці прысвяціў Брэсцкай крэпасці і абаронцам легендарнай цытадэлі. Да гэтай тэмы мастак звярнуўся ў 1956 годзе, калі скульптар Фёдар Зільберт прапанаваў яму супрацоўніцтва ў стварэнні дыярамы, прысвечанай гераічнай абароне Брэс-

цкай крэпасці ў першыя дні вайны. Пазней Пётр Дурчын напісаў больш за 50 партрэтаў абаронцаў Брэсцкай крэпасці, якія засталіся ў жывых, на фатаграфіях і ўспамінах сваякоў узнавіў шэраг партрэтаў загінуўшых герояў, захавав у сваіх замалёўках руіны цытадэлі.

Усяго за апошнія 30 гадоў жыцця мастак стварыў каля 200 карцін, прысве-

чаных тэме Брэсцкай крэпасці.

На гэты раз у экспазіцыі прадстаўлена каля 150 работ Пятра Дурчына, выкананых у тэхніцы пастэлі. Частку з іх мемарыяльнаму комплексу набыў яшчэ пры жыцці аўтара. Астатнія работы, а таксама некаторыя асабістыя рэчы мастака, яго ўзнагароды, дакументы Музею абароны перадалі родныя майстра.

Памяці Гая Пікарды

Ён любіў і даследаваў беларускую царкоўную музыку

Адам Мальдзіс

З Лондана прыйшло сумнае паведамленне: памёр сябар Англа-беларускага таварыства, самаадданы збіральнік, выдавец і прапагандыст старажытных беларускіх спеваў Гай Пікарда. Ён быў частым гасцем у Беларусі, уваходзіў як кампетэнтны знаўца ў журы магілёўскіх фестываляў “Магутны Божа”.

Гай Пікарда паходзіў са старажытнай брэтонскай сям’і. Ён часта з гумарам расказваў, як адзін з яго продкаў, удзельнічаючы ў паходзе і адступленні напалеонаўскай арміі, дзесьці на мяжы Смаленшчыны і Магілёўшчыны адмарозіў сабе вуха, якое вярнулася ў кішэні ў Францыю і потым, нібы рэліквія, перадавалася ад пакалення да пакалення. Праўда, сам Гай рэчыўнага доказы такога міфа, якім абгрунтаваў сваю цікавасць да Беларусі, ужо не бачыў. Ён нарадзіўся ў Лондане 20 ліпеня 1931 года, вучыўся ў Оксфардскім і Сарбонскім універсітэтах, стаў запатрабаваным адвакатам, спецыялістам па міжнароднаму спадчынныму праву. Адначасова захапляўся царкоўнай музыкай, пераважаў ўсходнеславянскай.

І вось з цягам часу хобі стала галоўнай справай жыцця. Аднойчы Гай Пікарда трапіў на службу ва ўніяцкі храм, які знаходзіцца ў “беларускай вёсцы” Фінчлі

на поўначы лонданскага метраполіса, стаў там з’яўляцца ўсё часцей і часцей, працаваць у бібліятэцы імя Францыска Скарыны, а потым застаўся пры ёй і жыць.

Асабліва зацікавілі англійскага беларусіста жыворыцкі і супрасьскі ірмалой XVI стагоддзя. Іх даследаванне стала падставой для пазнейшай кнігі “Царкоўная музыка на Беларусі”, іншых грунтоўных работ. Захапіўся дзейнасцю Скарыны, сказаў новае слова пра сімволіку на гравюрах да яго кнігі Бібліі.

Вядомы даследчык і прапагандыст беларускай культуры, кавалер ордэна Скарыны Гай Пікарда перадаў у дар Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі матэрыялы падрыхтаванага ім зборніка “Залатая Беларусь. Анталогія беларускіх мадрыгалаў і харавых песень”, а таксама копіі гістарычных дакументаў з архіваў Міністэрства замежных спраў і па справах Садружнасці Вялікабрытаніі.

Светлая памяць пра Гая Пікарда застаецца жыць і ў Вялікабрытаніі, і ў Беларусі. Як і царкоўныя спевы, знойдзеныя ім і ўведзеныя ва ўжытак.

Музыка, якая звязвае кантыненты

Гэтую падзею музычная грамадскасць чакала пяць гадоў. Нарэшце, у Беларускай дзяржаўнай філармоніі прагучала аркестровае сачыненне кампазітара Алы Барзовай “Да новага Свету”. На мінскай прэм’еры прысутнічала сама аўтар, якая спецыяльна дзеля гэтага прыехала са Злучаных Штатаў Амерыкі.

Кацярына Немагай

— Я не магла прапусціць прэм’еру, — заўважае кампазітар. — Я адчуваю поспех: адзін з маіх лепшых твораў гучыць у самым незвычайным месцы — горадзе майго дзяцінства! Гісторыя ў прадстаўленым на суд слухачам сачыненні не выдуманая. Яна пра тое, што здарылася са мной, з маёй сям’ёй і яшчэ з тысячамі людзей, якія па волі лёсу вымушаны былі спазнаць, што такое эміграцыя.

Ала Барзова нарадзілася ў Мінску, і ўжо з шасці гадоў пачала ствараць музыку. Непаўторны стыль, яскравасць, тэатральнасць сталі праяўляцца падчас вучобы — спачатку ў музычнай школе пры Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі, потым — у Маскоўскай дзяржаўнай кансерваторыі. У 1991 годзе Ала была прынята ў Саюз кампазітараў Беларусі.

— Чатыры гады пасля кансерваторыі мы з мужам працавалі ў Мінску, — расказвае кампазітар. — Тады я напісала характэрны цыкл “Калі вецер вее” на вершы Максіма Танка. Ён выконваўся акадэмічным хорам Беларускай тэлерадыёкампаніі пад кіраўніцтвам Віктара Роўды і застаўся ў яе фондах. У апошні мой прыезд у Мінск у 2004 годзе мы дамовіліся з Маэстра аднавіць гэты твор, паколькі не ўсё мяне цяпер у тым запісе задавальняе. Яшчэ я напісала вялікую кампазіцыю “Песні Лады” (прысвяціла яе дачцэ) па матывах беларускага фальклору, якую выканаў дзіцячы хор пад кіраўніц-

твам Уладзіміра Глушакова, запіс таксама ёсць на радыё. Гэта быў напружаны і вельмі шчаслівы перыяд майго жыцця, аб ім засталіся светлыя і цёплыя ўспаміны.

Праз два гады Алінаму мужу, таксама музыканту Аляксандру Дзмітрыеву прапанавалі работу ў ЗША, і яны ўсёй сям’ёй разам з маленькай дачкой Ладай пераехалі ў гэтую далёкую краіну. Але і там Ала настойліва працягвала займацца творчасцю. І вельмі хутка імя беларускага кампазітара загучала. Барзова стала вядома ў Злучаных Штатах. Сярод мноства яе ўзнагарод — Першая прэмія на міжнародным кампазітарскім конкурсе ў Фларыдзе, прэміі розных амерыканскіх фондаў і арганізацый. А ў 2002 годзе яна атрымала прэстыжную Goddard Lieberman прэмію Амерыканскай акадэміі мастацтваў і літаратуры. Тады яе музыка была названа “яркай і арыгінальнай”, а кожная напісаная Барзовай нота “інтэнсіўнай, якая робіць непасрэднае ўздзеянне на слухача, зачароўвае, хвалюе”. Працуючы ў чужой краіне, Ала не магла забыцца пра родныя беларускія мелодыі. У многіх яе песнях адчуваецца фальклорны матывы, яркі нацыянальны каларыт. А на шматлікіх канцэртах, гастроях у розных краінах свету яна выконвае не толькі сваю музыку, але заўсёды — і вядомых беларускіх кампазітараў — Ігара Лучанка, Аляксандра Літвінава, Сяргея Картэса.

У 2002 годзе Бруклінскі каледж прапанаваў Барзовай стварыць такое

Ала Барзова імкнецца пашырыць межы музычнай прасторы

сачыненне, якое б адлюстроўвала жыццё чалавека ў Нью-Йорку. Яна згадзілася, але канчатковую тэму выбрала сама:

— Я адразу падумала аб шматнацыянальным характары Брукліна, аднаго з пяці раёнаў Нью-Йорка, у мінулым — асобнага горада. Недалёка ад Бруклінскага берага знаходзіцца знакаміты востраў Эліс са статуяй Свабоды і музеем эміграцыі. Менавіта сюды амаль што не да сярэдзіны XX стагоддзя прыбывалі шматлікія эмігранты з усіх куткоў свету. Яны прыязджалі паасобку і разам з сям’ямі, поўныя надзеі і гатовыя да неверагодна цяжкай працы дзеля яе ажыццяўлення.

Сачыненне “Да новага

Свету” — гэта гісторыя аднаго карабля, які вязе да берагоў Амерыкі імігрантаў. Аб нацыянальным складзе тых, хто знаходзіцца на ім, слухач даведваецца з серыі невялікіх эпізодаў, што плаўна перацэляюць адзін у другі і нагадваюць этнічную музыку розных эміграцыйных груп. Гэта — і ірландскі запальны матыв, і “цытата” з вядомага нямецкага танца Гросфатер, і алузіі на італьянскую тарантэлу, і эпізоды, падобныя да музыкі Афрыкі. Пасля ўсіх “прыпынкаў” карабля гучыць... джаз.

— Калі вы спытаеце, з якой музыкай у мяне асацыіруецца Амерыка, доўга не думаючы, адкажу — з джазам. У ім нібы чуоц-

ца радкі з верша Рэндала Джарэла “шчасце магчымае, але складанае” і думка аб тым, што ператварэнне эмігранта ў грамадзяніна — гэта доўгі і цяжкі шлях.

Гэтае сачыненне і прывезла Ала Барзова сёлета ў Мінск. Зала Беларускай дзяржаўнай філармоніі ў час прэм’еры была поўная. Прысутнічалі кампазітары Сяргей Картэс, Віктар Войцік, Ганна Кароткая, Віктар Кісцень, старшыня Асацыяцыі сучаснай беларускай музыкі Дзмітрый Лыбін і іншыя. Доўга не змаўкалі апладысменты, слухачы нібы не маглі паверыць, што так проста і даступна можна выказаць тую пачуццё, што схаваны далёка ў душы.

Ала Барзову ў Мінску доўга чакалі, але не для ўсіх яе канцэрт аказаўся нечаканасцю. Беларускія гастролі Алы Барзовай — не першыя ў яе творчай біяграфіі. Яны разам з мужам, кампазітарам Аляксандрам Дзмітрыевым, вядомыя ў нашай краіне і як аўтары праекта “Музыка рускага і беларускага замежжа”. Разам з ансамблем “Da capo”, які выконвае як амерыканскую, так і рускую і беларускую музыку, яны вось ужо на працягу некалькіх гадоў перыядычна прыязджаюць у Мінск, Маскву і Санкт-Пецярбург. Можна сказаць, узводзяць музычны мост праз акіяны дзеля знаёмства амерыканцаў з сучаснай музыкай Расіі і Беларусі, а расіян і беларусаў — з амерыканскай. А хутка Ала парадзе сваіх прыхільнікаў яшчэ адной радаснай падзеяй — на днях выходзіць першы дыск кампазітара Барзовай “Pinsk and Blues”.

Геаграфія знаёмства пашырыцца

Алесь Бадак

Беларускія літаратурныя выданні стануць даступны і для расійскіх падпісчыкаў.

З другога паўгоддзя 2007 года літаратурна-мастацкія часопісы “Польмя”, “Нёман”, “Всёмирная літаратура” і газета “Літаратура і мастацтва” значна пашыраць геаграфію свайго распаўсюджвання. Цяпер іх змогуць атрымліваць па падпісцы жыхары Расіі. А гэта вялікі патэнцыял, паколькі сёння ў Расійскай Федэрацыі праживае прыкладна 815 тысяч этнічных беларусаў, прычым рэгіянальныя арганізацыі ёсць больш чым у 70 суб’ектах Расіі. І многія з іх, як, напрыклад, Беларускі культурна-асветніцкі цэнтр імя святой Ефрасінні Полацкай у Новасібірску, якім кіруе Іван Панасюк, праводзяць вялікую работу па захаванню і развіццю беларускай культуры.

Хочацца спадзявацца, што айчынная літаратурна-мастацкая перыёдыка зацікавіць у Расійскай Федэрацыі таксама беларусістаў, літаратуразнаўцаў, што займаюцца даследаваннямі міжнародных літаратурных узаемасувязяў, перакладчыкаў.

Што ж цікавага прапануюць нашы выданні расіянам у бліжэйшы час? Гэта — раман “Вяртанне” Уладзіміра Гніламёдава, аповесці “Вецер з Чорнага яра” Раісы Баравіковай, “Будзіла вёску Берасцянка” Кастуся Цвірка, апавяданні Янкі Сіпакова, Юрыя Станкевіча, Казіміра Камейшы (усе — часопіс “Польмя”), раман “Холад доннай вады” Ніны Маеўскай, аповесці Андрэя Федарэнкі і Генадзя Катлярова, дакументальная аповесць “Васіль Быкаў. Камбат. Письменник. Сябар” Анатоля Сульянава (усе — часопіс “Нёман”). Адна са старэйшых у Беларусі газет “Літаратура і мастацтва”, якая адлюстроўвае важнейшыя падзеі і разнастайныя пытанні літаратурнага жыцця і мастацкай творчасці, захоўвае ўжо вывераны часам рубрыкі такія, як “Проза”, “Паэзія”, “Крытыка”, а таксама прапануе новыя: “Толькі ў ЛіМе”, “Меркаванне”, “Мабільныя літсувязі” і іншыя. Часопіс “Всёмирная літаратура”, як заўсёды, прапануе сваім чытачам цікавыя творы сусветнай літаратуры.

Электронныя скарбы Радзівілаў

Валянціна Сцяпанав

Спецыялісты розных краін Еўропы працуюць над тым, каб забяспечыць даступнасць у лічбавым выглядзе дакументаў і кніг, якія належалі Радзівілам. З гэтай мэтай створаны Міжнародны савет па практычнай віртуальнай рэканструкцыі дакументальнай спадчыны і бібліятэк Радзівілаў. Адно з яго пасяджэнняў прайшло ў Мінску.

Саветнік па праграме камунікацыі і інфармацыі Маскоўскага бюро ЮНЕ-

СКА Марыюс Лукашунас адзначаў, што мэтай праекта “ў тым, каб архіўныя і бібліятэчныя спецыялісты краін, дзе знаходзяцца дакументы Радзівілаў, распрацавалі праграму агульных дзеянняў, скіраваную на аднаўленне гэтай цікавейшай калекцыі”. Па словах прадстаўніка ЮНЕСКА, Радзівілы для Цэнтральнай і Усходняй Еўропы адыгралі тую ж ролю, што для Заходняй — Медзічы, Вісконці і іншыя вядомыя дынастыі.

“Радзівілы ўвайшлі ў гіс-

торыю не толькі дзякуючы вялікай уладзе і багаццю, якім валодалі, але і сваім апіякунствам мастацтва, многімі іншымі пачыненнямі”, — адзначаў Марыюс Лукашунас. — “Мы жадаем, каб спадчына Радзівілаў, якая стала здабыткам розных краін, не забывалася, каб яна была даступнай і нараджала новыя праекты супрацоўніцтва паміж спецыялістамі Беларусі, Літвы, Польшчы, Расіі, Украіны і больш далёкіх краін”.

Між тым, старым архіўным дакументам цяж-

ка быць агульнадаступнымі, паколькі яны пры выкарыстоўванні могуць папсавацца і таму варта шукаць новыя тэхналогіі. “Спачатку плануецца стварыць адзіны каталог радзівілаўскай спадчыны, а затым найбольш каштоўныя дакументы калекцыі пераносіць на лічбавыя носьбіты, якія дапамогуць зрабіць доступ да іх неабмежаваным”, — растлумачыў спадар Лукашунас.

У сваю чаргу старшыня Нацыянальнага камітэта Беларусі па справах ЮНЕ-

Замак Радзівілаў у Нясвіжы

СКА Уладзімір Шчасны паведаміў, што пры садзейнічанні ЮНЕСКА у Беларусі ўжо падрыхтаваны дыск “Нясвіж — аб’ект культурнай спадчыны, нацыянальны помнік архітэктуры”.

У ім таксама акамулявана інфармацыя аб Радзівілах, у тым ліку аб іх удзеле ў развіцці выдавецкай справы, музыкі, тэатра, апісана частка архіваў, якія захоўваюцца ў Беларусі.

Напамін пра часы Перуна і Ярылы

У Мінску пры Інстытуце праблем культуры прайшоў міжнародны семінар-дыскусія “Народны касцюм”. На яго завіталі спецыялісты па нацыянальным адзенні і тэкстылю Ева Мелдал і Лінеа Хагман. Госці з’яўляюцца супрацоўнікамі этнаграфічнага музея ў Стакгольме.

Вольга Карней

На семінары прагучалі іх даклады, прысвечаныя адраджэнню старажытных рамёстваў у Швецыі. Справа ў тым, што ў гэтай паўночнай краіне вельмі папулярны зварот да мінулага: многія шведы, хто прафесійна, хто ў якасці хобі, займаюцца захаваннем і аднаўленнем традыцыйных рамёстваў. Часам на аснове класічнай тэхніцы ўзнікаюць зусім новыя ўзоры, якія потым выкарыстоўваюцца ў сучасным дызайне. Захвочаныя гэтай справай, жыхары Швецыі нават за межамі сваёй краіны шукаюць аднадумцаў. Знайшліся такія і ў Беларусі.

Студэнцкае этнаграфічнае таварыства Беларусі запрасіла Еву Мэлдал і Лінеа Хагман наведаць майстар-клас па вырабу лялек, узнікненне якіх прыпадае яшчэ на язычніцкія часы. Праводзіла заняткі студэн-

тка Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Алена Ількавец. Трэба адзначыць, што дзяўчына карыстаецца якраз шведскай метадыкай навучання — працай у гуртках. Гэтая мадэль дазваляе пазбегнуць звычайнага падзелу на настаўніка і вучняў. Усе ўдзельнікі Аленына гуртка — раўнапраўныя калегі. У выніку побач са шведскімі “навучэнцамі” сабралася творчая беларуская моладзь: мастакі, музыканты, тэатральныя пастапоўшчыкі.

Пачаўся майстар-клас з аповеду пра тое, што ў працы выкарыстоўваюцца выключна натуральныя матэрыялы: ільняныя і баваўняныя тканіны, зерне і крупы (для змесціва), лён-сырэц (для прычоскі). Такім чынам, удзельнікі гуртка трымаюцца часу продкаў: тады яшчэ не ведалі пра сінтэтыку. Спачатку ўзяліся за ляльку пад назвай “Зернавушка”. Рабілі яе нашы продкі з зер-

ня сабранага ўраджаю. Давясны лялька стаяла ў хаце, каб насыціцца энергетыкай сям’і. І калі пачыналі зноў засяваць палі, першыя зярнятка бралі з “Зернавушкі”. Існавала павер’е, што пасля такога рытуалу глеба павінна ўраджаць. Потым настала чарга “Вебскай лялькі”. Яе нашы продкі напаялі засушанымі травамі ці кветкамі. Выкарыстоўвалі гэтую духмяную ляльку, каб супакоіцца пасля турбот ці пазбавіцца ад бяссонніцы. Лінеа Хагман крыху пасакрэціла з дзяўчытамі, раскажаўшы, што шведскія жанчыны карыстаюцца аналагам “Вебскай лялькі” — мяшэчкам з травамі ці пялёсткамі, які кладзецца ў адзенне, — замест духоў!

Па словах Алены, большасць лялек мела сваё гаспадарчае прызначэнне. Але былі і такія, з якімі проста гулялі дзеці. Іх назва — “Куваткі” — паходзіць ад першых дзіцячых гукаў “кува-кува”. Пачыналі рабіць

Імпровізацыя — рыса творчасці

гэтыя цацкі за два тыдні да нараджэння дзіцяці. Гуляючы з імі, дзяўчынкі вучыліся быць матулямі, а калі падраслі, пачыналі самі іх вырабляць, — гаспадынямі. Па тым, як умела ў дачуркі гэта атрымлівалася, бацькі меркавалі аб’ягадоўнасці да шлюбу. Дзяўчынка сама прыдумвала ляльцы вобраз. Як адзначыла Алена, у параўнанні з сучаснай “Барбі”, асоба якой навіязваецца вытворцамі, “Куваткі” давалі дзяўчынкам прастору для фантазіі.

Акрамя майстар-класа па вырабу язычніцкіх лялек, Алена Ількавец арганізуе гурткі па ткацтву, вышыўцы, пляценню паясоў. Трэба дадаць, што Студэнцкае

этнаграфічнае таварыства, у праектах якога яна часта прымае ўдзел, займаецца не толькі вывучэннем фальклору, але і яго аднаўленнем. Зацікаўленая этнаграфія моладзь ездзіць па вёсках, фіксуе на фота ці відэа ўжо амаль забытыя тэхнікі рамёстваў. Сабраўшы дастаткова інфармацыі, яна вяртаецца ў Мінск, дзе на практыцы прымяняе новыя веды. Зразумела, гэта адбываецца ў гуртках рамёстваў. Праводзяцца таксама летнікі рамёстваў: члены таварыства з’язджаюцца ў якую-небудзь вёску, дзе на працягу двух тыдняў вучаюцца старажытныя метады прадзення, пляцення, ткацтва.

Бабруйская прапіска літаратурнага персанажа

Валерыя Кісялёва

У Бабруйску будзе ўстаноўлены помнік Шуры Балаганаву — вядомаму персанажу сатырычнага рамана Ільі Ільфа і Яўгена Пятрова “Залатое цяля”.

На думку ініцыятараў праекта, прадстаўнікоў творчай інтэлігенцыі горада, скульптура Шуры Балаганавы надасць гораду своеасаблівы шарм і завабіць у Бабруйск больш турыстаў.

Вядомы беларускі скульптар Уладзімір Жбанаў адзначыў, што яму імпануе ідэя бабруйскіх мастакоў, разьбяроў і музыкантаў. “Вось чаму я пачаў працаваць над праектам гэтай бронзавай статуі. Я бачу збянтэжанага Шуру Балаганаву ў футбольцы са шнуроўкай на грудзях, шырокіх парусінавых штанах і гетрах канца 1920-х гадоў, які сядзіць на перапіленай гіры, у правай руцэ трымае нажоўку, а левай пацірае патыліцу. Сам Шура павінен быць падобны на вядомага расійскага акцёра Леаніда Кураўлёва, які стварыў у кіно запамінальны вобраз Балаганавы, — сказаў скульптар. Цяпер вядуцца перамовы з уладамі Бабруйска аб месцы, дзе будзе стаяць помнік Балаганаву.

Уладзімір Жбанаў, нагадаем, з’яўляецца аўтарам шэрагу работ, якія ўпрыгожваюць вуліцы, плошчы і скверы Мінска. Нядаўна яго кампазіцыя “Паручнік Ржэўскі” была ўстаноўлена ў горадзе Паўлаградзе Данецкай вобласці Украіны.

КАРЦІННАЯ ГАЛЕРЭЯ

Палотны, якія ўражваюць эмацыянальнасцю

Адам Мальдзіс

Многія мастакі, якія з’яўляюцца этнічнымі беларусамі (як В. Бялыніцкі-Бірулі або Іван Хруцкі) ці толькі ўраджэнцамі Беларусі (як Фердынанд Рушчыц або Марк Шагал), адначасова належаць некалькім культурам. Яны доўгі час жылі па-за беларускімі землямі, і, натуральна, іх творчасць прадстаўлена не толькі ў музеях нашай краіны, але і ў мастацкіх зборах замежжа. Гэтая частка іх творчасці мала або зусім невядома на іх радзіме, не ўключалася ў выдадзеныя ў Мінску альбомы. Затое яна прадстаўлена на паштоўках, выдадзеных за рубяжом, заснаваных на зборах таго або іншага замежнага музея.

У свой час, аказаўшыся ў камандзіроўках, дзеля адной паштоўкі я набываў у кнігарнях цэлы камплект, настойліва збіраў мастацкую “беларусіку”. І сёння бачу, што яна можа ўяўляць цікавасць не толькі для мяне, але і для чыта-

Ясныя дні ранняй вясны. 1946 год

чоў “Голасу Радзімы”, нашых мастацтвазнаўцаў.

Пачнём з Вітольда Каятанавіча Бялыніцкага-Бірулі (1872—1956), які лічыцца беларускім і рускім жывапісцам. Ён нарадзіўся ў вёсцы Крынкі тагачаснага Аршанскага павета Магілёўскай губерні (сёння гэта Бялыніцкі раён Магілёўскай вобласці) у дваранскай сям’і. Дзяцінства яго прайшло на

Віцебшчыне, але потым ён вучыўся ў Кіеве і Маскве пад кіраўніцтвам такіх майстроў, як М. Мурашка, С. Неўраў, І. Пранішнікаў. Стаў членам славутага Таварыства перасоўных выстаў, Таварыства імя Кюнджы, Саюза рускіх мастакоў, акадэмікам жывапісу, а ў савецкі час — народным мастаком, правадзейным членам Акадэміі мастацтваў СССР. Жыў

Рака Ніва. Старая Кандалакша. 1933 год

пераважна ў Маскве.

Аднак мастак не забываў пра сваю радзіму, наведваў яе ўсё часцей, асабліва ў сталыя гады. У Беларусі былі напісаны такія яго пейзажы, пераважна вясновыя, як “Зялёны май”, “Яблыні ў квецені”, “Беларусь. Зноў расцвіла вясна” і многія іншыя. Палотны В. Бялыніцкага-Бірулі ўражваюць гледача эмацыянальнасцю,

удалым спалучэннем мяккага серабрыста-бэзавага і зеленаватага колераў. Яго ўганаравалі званнямі народнага мастака Беларусі, ганаровага акадэміка АН БССР. Пасля смерці яго імем назвалі Бялыніцкі мастацкі музей, а ў Магілёве адчынілі музей В. Бялыніцкага-Бірулі (філіял Нацыянальнага мастацкага музея), дзе найбольш шырока прадстаўлена творчая спадчына нашага суайчынніка.

Усяго ў Беларусі знаходзяцца 444 палотны В. Бялыніцкага-Бірулі. Але многія яго творы захоўваюцца і ў Маскве (Дзяржаўная Траццякоўская галерэя, прыватныя зборы), іншых гарадах Расіі, ва Украіне і нават Кіргізіі. Паглядзіце рэпрадукцыю двух яго пейзажаў — “Ясныя дні ранняй вясны. 1946 г.” і “Рака Ніва. Старая Кандалакша. 1933 г.” Арыгінал першага знаходзіцца ў Данецкім абласным мастацкім музеі, другога — у Кіргізскім дзяржаўным музеі выяўленчага мастацтва.